

UNAMUNOVSKA OSJEĆAJNOST ŽIVOTA U STIHOVIMA GORANA GATALICE

(Goran Gatalica, *Odsečeni od svetla*, MALA KNJIŽNICA Društva hrvatskih književnika, Zagreb, 2018.)

U sinkronijskom čitanju suvremenog hrvatskoga pjesništva Goran Gatalica oblikovao je specifičan autorski prostor koji ispisuje stihovima pisanim na hrvatskom književnom standardu i kajkavskom narječju. U oba diskursa pjesnik je apostrofirani od kritike. Kad navodimo činjenicu da ja riječ o "dvojezičnom" hrvatskom pjesniku u jednom hrvatskom jeziku: štokavskom standardu i kajkavskom narječju, tada ćemo, kako bismo podvukli tu njegovu značajku kao autorsku vrijednost, još napomenuti da Gatalica nije izvorni kajkavski govornik, već, ako tako možemo kazati – naučeni i priučeni – kajkavac. Tim više držimo potrebnim naglasiti tu njegovu sastavnicu ne samo s neuobičajenog, zanimljivog i kurtoaznog motrišta, već, najviše stoga što ona kazuje krucijalnu vrijednost pjesnikova opredjeljenja da piše stihove na kajkavskom narječju. Naime, u tome čitamo da je opredjeljenje i uvjerenje koje govori da je kajkavsko narječje jednako štokavskom standardu jer u njemu može izraziti isto, i s jednakom snagom pisane riječi, tj. s eksplicitnim intenzitetom u oba diskursa istu značenjsku vrijednost.

Naravno, isticanjem ove činjenice nismo kazali da je Gatalica jedini suvremeni hrvatski pjesnik koji znalački i uspješno rabi oba diskursa, tek smo nastojali ukazati na stvarnost toga kreativnoga pjesničkoga postojanja na onoj liniji koju su maestralno povukli Miroslav Krleža, Ivan Goran Kovačić ... danas Ernest Fišer, Ivo Kalinski i dr. i time je uzvisili kao nepobitnu vri-

jednost u hrvatskom jeziku i pjesništvu. Dakle, govorimo o činjenici da je Gatalica baštinik toga nasljedstva čije plodove čitamo u njegovoj posljednjoj kajkavskoj knjizi pjesama *Odsečeni od svetla*. Valja podsjetiti, kako zbog cjelovitijeg uvida u njegovo dosadašnje pjesništvo, tako i stoga kako bi se dalo znati da mu ovo nije prva zbirka pjesama jer je već objavio dvije zbirke pjesama: *Krucijalni test* (2014.) i *Kozmolom* (2018.). Navodimo tu činjenicu i stoga kako bismo argumentirali tvrdnju rečenu u prvoj rečenici teksta da je ovdje riječ o dobro znanom pjesniku koji nas potiče svojom kajkavskom lirikom objavljenom u zbirci naslovljenoj *Odsečeni od svetla* (2018.) da svojim osvrtom iščitamo njezinu slojevitost. Dakle, Zbirka sadrži, ako sam dobro pobrojao, 53 pjesme koncipirane u tri tematske cjeline: *Ares briše svet med zvezdami*, *Metafizika pravičnoga svetla* i *Preštamani dnevi jene samine*.

U svakom od tri ciklusa lirski subjekt dosljedno provodi tezu da u kajkavskom narječju jednako dobro problematizira svaku temu kao i standardnom jeziku i time jasno podcrtava izražajnu snagu kajkavskoga narječja. Štoviše, pjesnik svakim stihom izgovara suvremene kajkavske riječi razgovijetnom jasnoćom usustavljajući kajkavski komunikacijski kanal bez začepjenja i šumova nejasnoće kao čitak i jasan pjesnički glas u suvremenom hrvatskom pjesničkom višeglasju. Tamo pak, gdje se, gdjekad, pojavi tamniji terminološki oblak, pregledan, koncizan i eksplicitan *Rječnik* u zbirki pjesama

(izvorno: *Rečnik*) brzo ga rasprši i pojmovno izbistri. Rečenom u prilog najbolje govore pjesnikovi stihovi u sva tri ciklusa počev od prvoga pod naslovom: *Ares briše sve med zvezdami* u kojemu Gatalica propituje konstelaciju ne samo u među zvijezdama, mjesecu i planetima već nadasve i vlastitoga postojanja kroz beskrajni prostor i beskonačno vrijeme svojega svemira kojim je determinirana bit njegova bića. Dobro je znano kako je *Ares* u grčkoj mitologiji bog rata, kao što je također dobro znano da je *Tamni Efežanin* u znamenitim *Fragmentima* ostavio duboki trag u grčkoj filozofiji u kojima i danas čitamo da je *Rat otac i brat svemu*. Dakle, činjenica da Gatalica naslovljuje prvi ciklus pjesama s *Aresom*, koji, *briše svet med zvezdami* izravno upućuje na pomno čitanje svake pjesme, točnije, svakoga stiha, kako bismo iščitali smisao njegova nastojanja, a i našega u dekodiranju destruktivne funkcije boga rata "med zvezdami". U istoimenoj pjesmi po kojoj je naslovljen ciklus, i prvoj od dvadeset pjesma u ciklusu, a koja, gotovo, programatskom snagom promovira temu i inaugurira *Aresa* kao moćnoga predvodnika cijelom ciklusu i nositelja "radnje", tj. lirskim subjektom koji iznosi i promiče u stihovima tezu o tragizmu ljudskoga postojanja: *Vesmir zakapa bitje človeka / med nesterplivim črnim luknjami. / Zvezde ostavljaju kmicu v kostima. / Ares briše svet med zvezdami*. Od naročita je značenja skrenuti pozornost i na pjesmu *Svet odsečen od sonca* u kojoj čitamo stih: *Ostali smo odsečeni od sonca*. Naime, iz ovoga je stiha izvedenica *Odsečeni od svetla* koja je okrunila naslovom zbirku pjesama i intonirala tamnom tonskom skalom osjećanje ljudskoga postojanja u prostoru i vremenu koje je daleko od sunca, odsječe-no od njegove svijetlosti, od samoga života koji prolazi kroz tamne sjene svemira, u njegovoj osamljenosti i napuštenosti.

I u drugom ciklusu pjesama lirski kazivač, kao što smo već kazali, dosljedno provodi tezu o ljudskom postojanju pod zvijezdama ispisujući dubokim emocionalnim otiscima stihove

autentičnoga pjesničkoga glasa čiji jasan zvuk čujemo upravo u pjesmi po kojoj je naslovljen i drugi, istoimeni ciklus: *Metafizika pravičnoga svetla: Pravične svetlo / ostavlja zvezde / na mestima naših greha*.

Ono pak što karakterizira zadnji, treći ciklus pjesama: *Preštamani dnevi jene samine* jest snažno prožimanje ljudske samoće u svakom stihu produbljujući ontičku vrijednost lirskoga subjekta onom *unamunovskom* tragičnom osjećajnošću života, dakle, vlastitoga postojanja. U *Rečniku* čitamo da je *samina* – osamljenost, samoća, i da je *preštiman* – važan, cijenjen; dakle, pjesnik otkriva neizmjeran prostor samoće koja prožima sve njegove značajne i važne dane života. Upravo je taj beskraj izrazio naslovom pjesme kojim je pokrio cijeli ciklus pjesama, a samo je pjesmu posvetio znamenitom ruskom astronautu – Juriju Gagarinu – prvom i samom čovjeku u svemiru. A nije li upravo tom činjenicom pjesnik naglasio *saminu* čovjeka u svemiru, odnosno, *samoću* u ljudskom postojanju?! Nikako ne bismo mogli zaključiti naš osvrt na zbirku pjesama Gorana Gatalice a da ne kažemo koju riječ o činjenici koja se pokazuje nezaobilaznom. Naime, zanimljivost te činjenice jest u onim posvetama pjesama hrvatskim pjesnicima jer se iz toga može iščitati i autorova estetska prosudba, svjetonazor, filozofijsko motrište i, ako možemo parafrazirati glasovitu Baudelairevu pjesmu *Svjetionici* i Gataličine *Svjetionici* koji su mu obasjavali put i bili duhovni smjerokaz: Tin Ujević, Dragutin Tadijanović, Antun Branko Šimić, Ivan Generalić, Miroslav Krleža, Fran Galović, Vesna Krmpotić, Antun Gustav Matoš, Danijel Dragojević, Pajo Kanižaj. Ovim posvetama pjesnik podvlači jednu duhovnu baštinu pisanu u oba hrvatska narječja, štokavskom i kajkavskom, i da je i sam dio toga nasljeđa što svjedoči svojim perom pišući stihove na štokavskom i kajkavskom jeziku.

Milan Bešlić